

HOOGSTAM BOOMGAARDEN

een praktische gids

INHOUD

3	VOORWOORD
4	WAARDE EN BELANG VAN HOOGSTAMBOOMGAARDEN
5	Cultuurhistorische achtergrond
5	Ecologisch belang
8	AAN DE SLAG MET HOOGSTAMBOOMGAARDEN
9	Aanplanting
12	Snoei
14	Onderhoud
17	Bescherming
20	SOORTEN- EN RASSENKEUZE
21	Typische fruitrassen van Vlaams-Brabant
21	Bestuiving
22	Appel
24	Kersen en krieken
26	Peren
28	Pruimen
30	Andere
30	INTERESSANTE LITERATUUR EN LINKS REGIONALE LANDSCHAPPEN IN VLAAMS-BRABANT

COLOFON

Verantwoordelijke uitgever

Patrick Endels
Leuvensestraat 117
1800 Vilvoorde

Wettelijk depot

D/2009/12064/001

ISBN

978 94 9043 200 3

Redactie

RLGC vzw en RLD vzw,
herwerking van de brochure
"Hoogstamfruitbomen - Streekei-
gen rassen van het Dijleland", een
uitgave van RLD vzw en NBS vzw

Foto's en illustraties

RLGC vzw, RLD vzw, NBS vzw

Druk

Gedrukt op gerecycleerd papier en
met inkt op plantaardige basis
door De Wrikker

VOORWOORD

Eén van de aspecten van de werking van onze regionale landschappen is het zelf (her)aanplanten van hagen, heggen, houtkanten en hoogstamboomgaarden. Via haagplantacties kan ook het grote publiek haar steentje bijdragen tot de vergroening van onze regio's. Met deze brochure willen we zowel stilstaan bij het waarom van die acties als heel concrete plant- en verzorgingstips aanreiken. De brochure wordt uitgegeven door Regionaal Landschap Groene Corridor vzw en Regionaal Landschap Dijleland vzw, i.s.m. Nationale Boomgaardenstichting vzw die het merendeel van de informatie in de brochure aanreikte, waarvoor dank!

In het eerste luik worden enkele aspecten van de hoogstamfruitboom toegelicht: van cultuurhistorische achtergrond en ecologische waarde over bestuiving tot heel praktische plant-, snoei-, beschermings- en verzorgingstips.

Het tweede luik van deze brochure bestaat uit een uitgebreide soorten- en rassenlijst, telkens met een beknopte beschrijving van o.a. de boom- en vruchtkenmerken, oogstperiode, gebruik en bestuiving. De lijst bevat oude fruitrassen die in het verleden in de Vlaams-Brabantse gemeenten werden veredeld of er veel werden aangeplant. Door te kiezen voor deze authentieke rassen ben je zeker dat ze aangepast zijn aan de streek en tevens geef je het lokale cultuurhistorisch erfgoed en de biodiversiteit een duwtje in de rug. Het zijn allemaal robuuste rassen uit een periode waarin chemische bestrijdingsmiddelen nog niet bestonden. Ze zullen je dus met relatief weinig verzorging na enkele jaren aangenaam verrassen, zowel met hun prachtige bloesems als met hun heerlijke vruchten.

Veel leesplezier!

WAARDE EN BELANG VAN HOOGSTAMBOOMGAARDEN

CULTUURHISTORISCHE ACHTERGROND

Zowel literatuur als film dichten het Vlaamse platteland van de voorbije eeuwen talloze hoogstamboomgaarden toe. Romantisch en fraai als ze ogen, dienen ze als achtergrond voor menig boerenepos. Maar ook historische bronnen getuigen van de aanwezigheid van een onwaarschijnlijke variatie aan streekeigen appels, peren, pruimen, krieken en kersen. Door de eeuwen heen werden deze typische streekassen geselecteerd, elk met specifieke eigenschappen zoals bewaarbaarheid, weerstand tegen ziekten en toepassing (eetfruit, stooffruit, fruit voor taarten, fruitsap,...). Brabantse Bellefleur, Reinette Grise de Brabant, Sterappel, Dubbele Flip, Jefkespeer, Witbuiken, Belle de Louvain, Bleue de Belgique, Brabanders,... zijn enkele smakelijke voorbeelden van historische rassen uit het Brabantse met heerlijk klinkende namen die zeker nog bij de ouderen onder ons een belletje zullen doen rinkelen. Het zijn echte smaakmakers met een lange historie, die gelukkig ook vandaag nog her en der worden geteeld.

De fruitteelt in onze streken begon naar alle waarschijnlijkheid met de Romeinen, voordien kende men hier alleen wilde vruchten. Hun fruitcultuur ging echter na de val van het Romeinse Rijk grotendeels verloren. Pas enkele eeuwen later kregen we een nieuwe opflakking in de fruitteelt, vooral onder impuls van kloosters en abdijen. Onder hun hoede werd de kunst van het enten verfijnd, ontstonden nieuwe rassen en nam de oppervlakte hoogstamboomgaard opnieuw gevoelig toe. Vanuit de kloosters verspreidde de fruitteelt zich, eerst naar kastelen bij de adel voor het vullen van hun dessertbuffetten, en uiteindelijk ook op het platteland bij de gewone boer.

Na de Tweede Wereldoorlog werden duizenden hoogstamfruitbomen gerooid ten voordele van plantages met meer productieve laagstammen. Gelukkig is vandaag terug een kentering zichtbaar: de vraag naar gezond, liefst onbespoten fruit en naar de rassen en smaken van weleer zorgt voor vernieuwde interesse in de statige hoogstammen. De regionale landschappen stimuleren dit mee en zetten zich in voor behoud, herstel en uitbreiding van deze landschappelijk, cultuurhistorisch en ook ecologisch waardevolle landschapselementen.

ECOLOGISCH BELANG

Ook de natuurwaarde van de hoogstamboomgaard is immers erg belangrijk. Als "Klein Landschapselement" (afgekort "KLE" – hagen, heggen, houtkanten, poelen, holle wegen,... zijn andere voorbeelden) is hij voor tal van soorten belangrijk als leefgebied of als stapsteen tussen leefgebieden.

De bodembegroeiing van een hoogstamboomgaard bestaat vaak uit eerder

soortenarm grasland, maar het perceel hooien en niet bemesten helpt om meer plantenvariatie te krijgen. Ook het inzaaien met een specifiek zaadmengsel van o.a. Slangekruid, Muskuskaasjeskruid, Akkerklokje, Wilde marjolein, ... zal de natuurwaarde van de boomgaard versterken. Deze soorten geven niet alleen een prachtig kleurenpalet, ze zijn op hun beurt weer gastheer voor tal van insecten zoals bijen en vlinders. Een opvallende gast is de Maretak (*Viscum album*), onze enige inlandse boombewonende halfparasiet onder de hogere planten, die zich o.a. op appelbomen thuisvoelt.

Ook voor veel dieren heeft een hoogstamboomgaard heel wat te bieden. Een gekende bezoeker is de Eikelmuis of 'het fruitratje'. Zijn bijnaam laat er geen twijfel over bestaan, hij vertoeft graag in en rond een hoogstamboomgaard. Hoogstamboomgaarden kunnen ook erg vogelrijk zijn. Heel wat holenbroeders zoals Boomkruiper en Holenduif nestelen zich in de aanwezige holtes van een oude boom. Er zijn zelfs vogelsoorten die bijna uitsluitend aan een dergelijke boomgaard gebonden zijn. Voorbeelden zijn de Kleine bonte specht, de Ringmus, de Grauwe vliegenvanger en de Steenuil. Naast vogels maken ook vleermuizen dankbaar gebruik van holtes in de stam.

Tot slot zijn hoogstamboomgaarden het jaar door een thuis voor tal van insecten en andere ongewervelden zoals spinnen en mijten. Op een appelboom kunnen tientallen verschillende insectensoorten leven, van boombewonende mieren in de holle stam en vlinders die in de herfst het sap van de rottende vruchten opzuigen tot hommels en bijen die de bloemen bestuiven. Een boomgaard is aldus veel meer dan rijen fruitbomen!

DE 10 GEBODEN VOOR EEN BOOMGAARD MET GROTE NATUURWAARDE

- 1 Groot.** Er is een positieve relatie tussen het aantal wilde dier- en plantensoorten en de oppervlakte van de boomgaard. Vanaf 100 bomen tot 300 bomen en meer kan je het maximum aantal soorten verwachten.
- 2 Soortenrijk.** Waardevolle hoogstamboomgaarden bevatten meerdere fruitsoorten, met een overwicht van appelbomen en perenbomen (holtes, valfruit in de winter).
- 3 Ruim plantverband.** Zo kan plaatselijk de zon ook de bodem bereiken. Toch moet het aantal bomen per hectare minstens 20 zijn, omdat anders het karakter van een besloten landschap onvoldoende groot is en de schade aan de bomen door té intensieve betreding door vee voor beschutting en als schuurpaal te groot wordt.
- 4 Structuurrijk.** De ideale boomgaard bevat vele kleine landschapselementen zoals hagen, houtkanten, braamstruweel, ruige hoekjes en poelen. Een haag is interessant voor soorten als Geelgors, Zwartkop, Merel, Fazant, Tuinfluiter, Heggenmus, Winterkoning, Kneu, ... Ook het behoud van een wat ruige zoomvegetatie bevordert om tal van redenen sterk het belang van een hoogstamboomgaard voor dieren.
- 5 Rijk aan dood hout.** O.a. in de vorm van (snoei)houtstapels en houten (niet behandelde) weipalen; heel wat waardevolle plantjes, zwammen en klein dierenleven doen er hun voordeel mee.
- 6 Biocidenvrij.** De boomgaard wordt niet met onkruidverdelgers en insecticiden behandeld of te zwaar bemest. Noodzakelijk om een rijke variatie aan planten en dieren in de boomgaard te herbergen.
- 7 Extensief beweid.** Beweide hoogstamboomgaarden zijn het waardevolst voor vogels omdat mest en vee voor veel insecten zorgen en omdat kort gras het foerageren op bodeminsecten en wormen sterk vergemakkelijkt. Paarden zouden negatiever zijn dan ander vee, omdat ze zich te onstuimig gedragen. Schapen zijn het best, omdat ze het minst bodemverdichting veroorzaken.
- 8 Aanwezigheid van nestkasten.** Omdat gemiddeld slechts 1% van alle hoogstambomen een geschikte nestholte voor de Steenuil bevat, kunnen nestkasten het netaanbod drastisch doen stijgen.
- 9 Inplanting.** In ruimer verband gelegen in een halfopen landschap met bos, hooiland of weiland.
- 10 Vrij om oud te worden.** Vanaf 30 – 40 jaar ontstaan pas holtes. Zo stijgt het aantal holtes vanaf een stamomtrek van 90 cm erg snel. Geen enkele boomsoort geeft overigens zo snel geschikte holtes als hoogstamappel- en perenbomen. Ook voor insecten als oorwormen en Hoornaar en voor (vleer)muizen en zelfs de Steenmarter zijn holtes erg waardevol.

AAN DE SLAG MET HOOGSTAMBOOMGAARDEN

AANPLANTING

Hou bij de aanplanting rekening met het volgende:

Bodem

De meest geschikte bodem voor grootfruit (appels, peren, kersen en pruimen) is goed ontwaterde zandleem. Andere bodems moeten zodanig voorbereid worden dat ze op vlak van doorlaatbaarheid, vruchtbaarheid en waterhoudend vermogen de eigenschappen van de ideale bodem benaderen.

Hoogstamfruitbomen houden niet van natte voeten. De grondwaterstand mag in de winter niet hoger zijn dan 80 cm beneden het maaiveld. Peer en pruim kunnen een iets hogere grondwaterstand verdragen, namelijk tot 60 cm beneden het maaiveld.

Plantafstanden

Kleine boompjes worden groot. Om te voorkomen dat de volwassen fruitbomen mekaar hinderen, plant je fruitbomen best niet te dicht bijeen. De standplaats (bodemtype, beschutting, zonlicht) bepalen in belangrijke mate hoe groot de fruitboom uiteindelijk wordt. Voor minimale plantverbanden verminder je onderstaande richtlijnen telkens met 2 meter.

- **Kers, kriek, notelaar, tamme kastanje:** 12 x 12 m
- **Appel:** 10 x 10 m
- **Peer, pruim, kwee, mispel:** 8 x 8 m

Oriëntering en onderlinge positie

Hoe ziet een klassieke (gemengde) boomgaard er nu uit? Als de ligging en vorm van het perceel het toelaat, plant je bij voorkeur op de noord-zuid as, met appelaars en kerselaars in het midden en een buitenrand van perelaars. Peren werden traditioneel aan noord- of noordoostzijde geplant om de koude winterwinden te breken. De kwaliteit van de peren deed er ook niet zoveel toe, omdat die vooral voor stroop werden gebruikt. De zuidrand tenslotte kan afgeboord worden met pruimelaars; perziken hebben zeker baat bij een beschutte zuidkant.

Een mooi ogende boomgaard is "oplopend" vanaf het voornaamste zichtpunt (bv. terras of veranda). Hiermee wordt bedoeld dat de kleinere bomen zoals de pruimelaars (maar ook perziken, krieken, mispel, kwee) vooraan komen zodat je ze ziet. Peer en kers zijn hoge bomen en staan dus best achteraan vanuit het gezichtspunt.

Andere overwegingen voor alternatieve inplantingen zijn de volgende:

- De kerselaar kan dicht bij het huis geplant worden zodat de vogels wat meer opgeschrikt worden.
- De opvallende mispel verdient een mooi plaatsje in het zicht van het huis.
- De notelaar (opgelet: dit wordt een zeer grote boom) is nuttig in de buurt van stal, keuken of slaapkamer. Insecten houden er immers helemaal niet van en blijven uit de buurt.
- Men omringde de boomgaard traditioneel ook met (doornige) hagen of heggen om het vee binnen te houden en als bijkomende beschutting tegen wind en kou.
- Hou tenslotte ook buurman te vriend en respecteer de minimale plantafstand van twee meter tot de perceelsrand.

Let op! Op percelen in landbouwgebied dient een minimale afstand tot de perceelsrand van zes meter gerespecteerd te worden voor elke aanplant die hoger is dan twee meter (wat zeker het geval is voor hoogstammen).

Plantperiode

Hoogstamfruitbomen aanplanten kan vanaf begin november tot eind maart. Aanplanten in het najaar is het beste omdat er zich tijdens de winter reeds haarwortels ontwikkelen, wat de groei in het voorjaar zal bevorderen.

Transport en inkuilen

Zeer belangrijk! Let er bij het transporteren van de bomen op dat de wortels niet kunnen uitdrogen (transporteren in een gesloten wagen of de wortels afdekken met een zeil). Indien je de bomen niet onmiddellijk kan aanplanten, kuil ze dan in.

Inkuilen dient om de plant (en vooral de wortel) te beschermen tegen uitdroging en vervriezen. Inkuilen doe je als volgt:

- Maak een schuine sleuf in de grond met genoeg ruimte voor de wortels.
- Leg de stam(men) in de sleuf zodat ze schuin liggen (met de overheersende wind mee).
- Laat voldoende afstand zodat de wortels van de verschillende bomen elkaar niet raken.
- Dek de wortels af met losse, fijne aarde (of zand of een mengeling van beide) – zeker geen grove brokken waar lucht tussen kan!
- Water de afgedekte planten een beetje bij zodat de afdekkende aarde (of zand) goed rond de wortels sluit.
- Hou de inkuilperiode liefst zo kort mogelijk en plant definitief zodra mogelijk.

Het aanplanten zelf

- 1 Zet een plantverband uit op basis van de gekozen soorten, rassen en eigen wensen.
- 2 Graaf de steunpalen 70 cm diep in aan de westkant van de plantplek. Een steunpaal heeft een totale lengte van 250 cm en een diameter van 6 cm.
- 3 Graaf een plantgat dat dubbel zo breed en diep is als het wortelgestel (meestal zo'n 80 op 80 cm en 50 cm diep). Leg de uitgegraven aarde zodanig dat het gat nadien in dezelfde volgorde opgevuld kan worden (waarbij de bovenste –humusrijke– laag bovenaan blijft en de minder voedselrijke laag onderaan).
- 4 Knip het wortelgestel bij. Verwijder gekwetste delen en wortels die te ver uitsteken (zodat ze niet omplooiën als de boom in het plantgat wordt gezet) en dompel de bijgeknipte wortels onder in een aanklevende modderpap (dit wordt "pralineren" genoemd en verhoogt de bescherming van de wortels – vooral van belang bij laat op het seizoen planten).
- 5 Plaats de boom in het plantgat op 15 cm ten oosten van de steunpaal. Let er op dat de entplaats zich zo'n 10 cm boven de grond bevindt zodat vocht en dus schimmels en ziektes dit kwetsbaardere stuk van de stam niet kunnen aantasten en het geënte ras ook zeker geen wortel kan schieten (de wortels van dit ras zijn steeds zwakker dan de wortels van het ras waarop geënt werd).
- 6 Bevestig de stam voorlopig aan de steunpaal.
- 7 Vul het plantgat met de uitgegraven grond. Zorg ervoor dat deze goed verkruid is (zeker geen grote brokken) en dat de uitgegraven lagen ook weer in dezelfde volgorde in het plantgat gaan.
- 8 Trek, eenmaal het gat gevuld, de boom al schuddend enkele centimeters omhoog.
- 9 Druk de grond van binnen naar buiten aan.
- 10 Bevestig de boom definitief aan de steunpaal met boomband (verkrijgbaar in speciaalzaken en bij kwekers) in een 8-vormige lus.
- 11 Bedek de grond rond de stam met ongeveer 5 cm compost of rijpe stalmest (niet tegen de stam leggen, dit veroorzaakt "verbranding" van de schors!). Het bedekken voorkomt uitdroging en zorgt voor een geleidelijke bemesting. Vermoed je aanwezigheid van woelmuizen, dan laat je de grond beter onbedekt.
- 12 Voer de eerste plantsnoei uit (zie verder bij "snoei").
- 13 Wordt de boomgaard door (klein)vee betreden, voorzie dan veebescherming (zie verder bij "bescherming").

SNOEI

In vergelijking met laagstamfruitbomen vereisen hoogstamfruitbomen weinig onderhoud. Maar snoei is en blijft nodig bij hoogstamfruitbomen. Snoei zorgt voor de juiste boomvorm en brengt licht, lucht en zon in de kruin. Al deze elementen zijn nodig om veel en mooie vruchten te kunnen vormen, om takbreuk en ziektes te voorkomen en je bomen een lang en gezond leven te gunnen. Naargelang de ouderdom van de boom is er een ander type snoei vereist. Enkele richtlijnen zijn hieronder samengebracht.

Algemene tips

- Snoei steeds met degelijk, scherp en aangepast materiaal: investeren in een goede snoeischaar, snoeizaag en in verlengstukken voor snoeien op grotere hoogte mag duur lijken, op termijn zal wellicht blijken dat het de comfortabelste én goedkoopste keuze is.
- Snoei steeds met zuiver materiaal: ook planten kunnen schimmels en ziektes overdragen, met alle gevolgen vandien. Maak er een goede gewoonte van het snoeimateriaal te reinigen vooraleer aan een snoei te beginnen. Is er een vermoeden van ziekte, investeer dan in ontsmettingsmiddel (verkrijgbaar in de speciaalzaak of bij kwekers) waarmee je het snoeimateriaal behandelt. Snoei zieke bomen steeds laatst.
- Snoei nooit vlak bij de stam om volledig afsterven van de tak en inrotting in de stam te voorkomen. Laat steeds de takkraag (het dikkere stukje aan de stam of gesteltak) van de te snoeien tak staan (typisch enkele cm).
- Snoei niet verticaal, maar een beetje schuin naar buiten. Neerslag wordt zodoende onmiddellijk en weg van de boom afgevoerd (met verminderde kans op schimmel en rot).
- Snoei bij inkorting van takken steeds op enkele cm van een knop of scheut. Dit zorgt voor een afsterven van het laatste stukje tak zonder dat de knop of scheut aangetast worden.
- Grote snoeiwonden kunnen eventueel met een wondafdekkend middel (verkrijgbaar in de speciaalzaak of bij kwekers) verzorgd worden.
- Snoei nooit bij vriesweer en vermijd snoeien bij langdurige perioden van neerslag.

Plantsnoei

- Deze wordt uitgevoerd vlak voor of na het planten van de boom.
- 3 à 4 stevige takken ('gesteltakken' genoemd), goed verdeeld rondom de stam, worden behouden en op gelijke hoogte gesnoeid. Ze mogen evenwel niet steil

omhoog staan om afscheuren op latere leeftijd te vermijden.

- De harttak (= verlenging van de stam) wordt slechts een weinig hoger gesnoeid dan de gesteltakken, zodat hij niet teveel in groei bevoordeeld wordt. Bij perelaars mag de harttak wel hoger zijn, gezien de groeivorm van deze kruinen.
- Kleinere twijgen worden niet allemaal afgeknipt. Door ze ongemoeid te laten of horizontaal af te binden zullen ze vroeg vruchten dragen.

Vormsnoei

- Deze wordt toegepast vanaf het jaar na de aanplant tot dat de opbrengstfase van de boom bereikt wordt. Bij appel op hoogstam is dat na 8-12 jaar, bij peren na 10-12 jaar, bij kersen na 6-7 jaar en bij pruim na 6-8 jaar.
- Vormsnoei van jonge bomen gebeurt steeds in de winter (vanaf half november tot eind maart) bij droog maar niet te koud weer.
- Bij de vormsnoei van de klassiek ronde kruin worden concurrenten van de harttak en de gesteltakken verwijderd.
- De gesteltakken worden op gelijke hoogte gesnoeid.
- Basisregel = snoeien doet groeien
 - **bij sterke twijggroei (> 80 cm/jaar):** weinig snoeien (max 1/3 van twijg), om boom tot vruchtvorming aan te zetten
 - **bij zwakke twijggroei (< 40cm):** sterker snoeien (2/3), om de twijgontwikkeling te prikkelen
- Zwakkere zijtwijgen worden met mate behouden en zullen de eerste vruchten geven.

Onderhoudssnoei

- In de opbrengstfase is de boomvorm klaar en wordt gesnoeid om licht en lucht in de kruin te behouden en een goede vruchtbaarheid te handhaven.
- Te dicht staande en kruisende takken worden aan de takring verwijderd, gesteltakken afgeleid (afleiden = terug snoeien van een gesteltak op een kleinere zijtak, die de natuurlijke groeirichting en uitbreiding van de kruin verder zet).
- Te oude vruchttakken met sterk minderende opbrengst worden verwijderd.
- Door het aftoppen van de harttak op de gewenste hoogte bekomt men een lage open kruin. Dit is vooral bij kersen en pruimen gebruikelijk, zowat 2-3 jaar na het bereiken van de volldrachtfase.
- Onderhoudssnoei gebeurt bij pruimen en kersen tijdens of vlak na de pluk.
- Bij appels en peren kan de onderhoudssnoei gedeeltelijk in de zomer plaatsvinden, maar alles kan evengoed in de winter uitgevoerd worden.

Verjongingssnoei

- Dient om bij oudere bomen overmatige vruchtdracht met kleine en minderwaardige vruchten tegen te gaan, maar vooral om nieuwe krachtige twijggroei te stimuleren.
- Verjongingssnoei gebeurt bij pruimen en kersen tijdens of vlak na de pluk aan relatief jong hout dat nog regenereert. Appels en peren hebben een groter regeneratievermogen en kunnen op relatief dik hout teruggezet worden.

ONDERHOUD

Het is belangrijk de jonge bomen te helpen in de periode tussen de aanplant en de herneming van hun normale groei (meestal twee tot drie jaar na de aanplant).

De voornaamste zorgen dien je in het eerste groeiseizoen, en vooral in het eerste voorjaar en de eerste zomer toe te brengen. De daaropvolgende jaren kan je dit eventueel in mindere mate verderzetten.

De grootste vijanden van de jonge boom zijn: droogte, grasmaaiers en dieren. Hierna lees je welke problemen zich kunnen voordoen en hoe je deze kan voorkomen of verhelpen.

Verdroging

Dé nummer 1 doodsoorzaak bij nieuwe aanplantingen!

Herkennen:

- de bladeren gaan slap hangen, worden vervolgens bruin vanaf de rand en verschrompelen
- in een verder stadium gaat ook de schors rimpelen en sterft de twijg af

Voorkomen:

➔ Geef water

- ± 50 liter water per hoogstamfruitboom per keer
- minstens één keer per week
- bij voorkeur 's avonds zodat het water de kans krijgt in de bodem te trekken
- maak eventueel een richeltje om te vermijden dat het water wegloopt
- ga door tot na de droogteperiode, het duurt immers een tijdje voordat de regen voldoende diep in de bodem is doorgedrongen

➔ Bedek de bodem

- dek de grond af met een mulchlaag (5 cm of dikker), bij voorkeur van goed verteerde compost of stalmest
- houd de stamvoet vrij (Ø 10 cm)
- heb je last van woelmuizen: bedek de bodem dan enkel van april tot oktober

➔ Hou de boomschijf (=de omtrek van de kruin geprojecteerd op de grond) vrij van concurrerende vegetatie

- dit vermijdt wortelconcurrentie
- hak daartoe de bovenlaag regelmatig en oppervlakkig (1 à 2 cm). Dit remt verdamping en kieming van zaden.

➔ Verwijder stamscheuten

- scheuten op de stam pikken het vocht in dat de takken en bladeren van de kruin nodig hebben. Verwijder deze stamscheuten gedurende het hele groeiseizoen. Liefst op het ogenblik dat ze nog niet verhout zijn en je ze nog gewoon kan aftrekken (let wel steeds op dat je geen schors van de stam afscheurt). Zijn ze al dikker, snoei ze dan tot tegen de stam af met een snoeischaar.

➔ Snoei

- indien bij de aanplant de plantsnoei niet werd uitgevoerd, of als er toch nog relatief veel blad aanwezig is, kan je de takken alsnog verder inkorten.

Maaischade

Herkennen:

- rafelige, losgekomen schors
- beschadigde stam

Voorkomen:

- plaats drie lage paaltjes in driehoekvorm op 20 cm van de stam

Vraatschade aan de boom

Herkennen:

- pikschade aan knoppen (vogels)
- afbijten twijgen en schillen van de stam (haas/konijn)
- veegschade aan stam of takken en afbijten van knoppen (ree)
- ondergrondse gangen en afvreten van schors aan wortels en stamvoet (woelmuizen en ratten)

Voorkomen:

- plaats een vogelverschrikker
- plaats een voldoende hoge cilinder van fijnmazige draad rondom de stam of plaats een kunststof beschermespiraal (minder gunstig door donker en vochtig klimaat rond de stam). Gedetailleerde info hierover vind je verderop onder de hoofding "Bescherming"
- omhein (tijdelijk) het hele perceel
- smeer de stam in met een wildafweermiddel

Vraat- en zuigschade aan bladeren en jonge scheuten

Herkennen:

- onregelmatige gaten in bladeren
- opgekrulde bladeren en misvormingen bij de scheutgroei

Voorkomen:

Bij een beperkte aantasting is bestrijding niet nodig. Bij een zware aantasting in het eerste of tweede groeiseizoen kan de schade echter zo groot zijn dat een ingreep verantwoord is.

- hang met hooi gevulde omgekeerde bloempotjes die je eerst enkele dagen onder een ruige perceels- of haagrand hebt geplaatst in de bomen. De daarin aanwezige oormwormen zullen de plaag bestrijden.
- spuit bladluizen weg met een krachtige waterstraal of bespuit de boom met een oplossing van bruine zeep
- plaats van oktober tot januari lijmbanden rond de stam voor het wegvangen van vrouwelijke wintervlinders

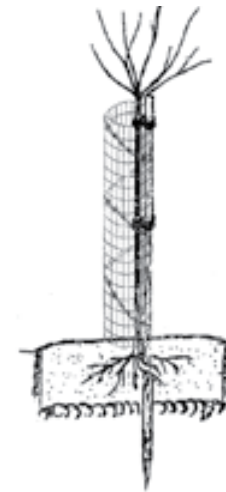
Verdere aandachtspunten

- geef je boom gedurende de eerste 8 tot 10 jaar een vormsnoei tijdens de winter (van half november tot eind maart bij droog maar niet te koud weer).
- knelt de boombindband rond de stam of is hij ingegroeid? Maak hem los en maak hem ruimer of vervang hem door een nieuw, groter exemplaar.
- controleer de bescherming tegen vee of andere dieren en herstel ze indien nodig.
- wees bedacht op mogelijke ziektes in de boomgaard. Sommige aantastingen zijn relatief onschuldig en beheersbaar, andere kunnen grote ravage aanrichten. Snelle identificatie van de aandoening en tijdig ingrijpen via gepaste maatregelen kan veel ellende besparen. Vakliteratuur en kwekers of andere experts kunnen je daarbij helpen en ook op het internet vind je heel wat informatie.

BESCHERMING

Bij hoogstamfruitbomen in een begraasde weide dienen de wortelvoet, de stam en de laagste takken voldoende beschermd te worden tegen vraat en beschadigingen. De bescherming dient aangepast te zijn aan de ingezette begrazer. De stevigste bescherming is nodig tegen geiten en herten, gevolgd door paarden, stieren, pony's en ezels, koeien, schapen, hazen, konijnen en ganzen.

Bescherming tegen schapen – koeien (zonder intensieve begrazing)

- Een boomkorf (hoogte 1,8 m; diameter 40 cm; maaswijdte 5 x 5 cm voor schapen, 5 x 10 cm voor koeien) in zware gegalvaniseerde ursusdraad wordt met krammen aan de buitenzijde van de boompaal vastgemaakt.
- Prikkeldraad wordt spiraalvormig rond de boomkorf gewonden.

Bescherming tegen pony's - ezels - stieren – koeien (met intensieve begrazing vb. op huiskavel)

- Een boomkorf (hoogte 1,8 m; diameter 40 cm; maaswijdte 5 x 10 cm) in zware gegalvaniseerde ursusdraad wordt met krammen aan de buitenzijde van de boompaal vastgemaakt.
- Drie kastanjehouten palen (lengte 2,5 m; diameter 10 cm) worden rond de boomkorf geplaatst.
- De drie palen worden onderling verbonden met dwarslatten (=kastanjepaal in stukken gezaagd - lengte 0,6 m).
- Prikkeldraad wordt spiraalvormig rond de 3 palen gewonden.

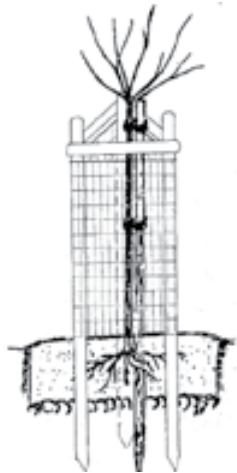
Bescherming tegen paarden - damherten

- Identiek aan de bescherming tegen koeien (intensieve begrazing).
- Bijkomend wordt bovenop de boomkorf een trechtervormige, gegalvaniseerde entbeschermer aangebracht.

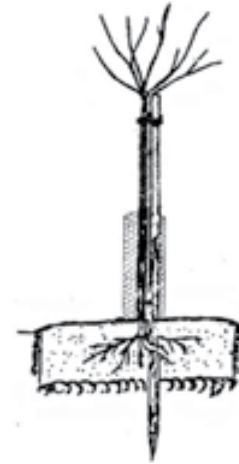

Bescherming tegen geiten

- Drie kastanjehouten palen (lengte 2,5 m; diameter 10 cm) worden rond de boom geplaatst.
- De drie palen worden onderling verbonden met dwarslatten (=kastanjeaal in stukken gezaagd - lengte 0,6 m).
- Een zware gegalvaniseerde ursusdraad (hoogte 1,8 m; maaswijdte 5 x 10 cm) wordt met krammen aan de buitenzijde van de 3 palen vastgemaakt.
- Opmerking: voor dwerggeiten mogen de palen en de draad korter zijn: paallengte 2 m (uiteindelijk 1,3 m boven de grond).

Bescherming tegen konijnen

Ook (wilde) konijnen kunnen schade aanbrengen aan de stam van hoogstamfruitbomen. Een mogelijke oplossing is het aanbrengen van kippengaas (hoogte: minimum 0,5 m; maaswijdte: niet groter dan 25 mm) rondom de boomvoet. Indien de boom reeds voorzien is van een boomkorf, kan het kippengaas rond de boomkorf worden gewonden. Als er nog geen veebescherming is aangebracht, volstaat het om rond de boom een koker van kippengaas aan te brengen (diameter \pm 15 cm, niet tegen de stam). Om te voorkomen dat de konijnen zich een weg graven onder het kippengaas door, kan dit gedeeltelijk (10 cm) schuin van de boom weg ingegraven worden in de bodem.

Bescherming tegen woelmuizen

Op de bodem van de plantput worden 2 stukken gegalvaniseerde draad (50 cm hoog bij 120 cm breed, vierkante mazen 1x1 cm) kruiselings over elkaar gelegd. De boom wordt op het net geplaatst, rond de wortels wordt aarde aangebracht. De vier uitstekende stukken draad worden naar de stam toegeplooid. De plantput wordt verder opgevuld en de draad verdwijnt volledig onder de grond.

Bescherming tegen andere dieren

Ook ganzen kunnen de neiging vertonen om in de winter aan de boomvoet te gaan pikken. Daarom wordt er bij ganzen, net zoals bij konijnen, best een koker van kippengaas rond de boomvoet aangebracht. Kippen pikken normaal gezien niet aan bomen. Voor hen is geen speciale bescherming vereist.

SOORTEN- EN RASSENKEUZE

TYPISCHE FRUITRASSEN VAN VLAAMS-BRABANT

Op de volgende bladzijden vind je lijsten met een aantal typische fruitrassen voor Vlaams-Brabant. Op basis van de vruchtkenmerken, de boomvorm, het gewenste gebruik, ... kan je hieruit een keuze maken voor jouw eigen hoogstamboomgaard. Maar eigen voorkeur is niet het enige waar je rekening mee moet houden. Om vruchten te hebben van de fruitboom van jouw keuze, moet je er ook voor zorgen dat er een goede bestuiver in de omgeving aanwezig is!

BESTUIVING

Opdat fruitbomen vruchten zouden dragen moeten de bomen niet alleen bloeien, de bloesems moeten ook worden bestoven. Er bestaan rassen die zichzelf kunnen bestuiven (zelfbestuiving). Andere rassen kunnen dit niet en hebben stuifmeel nodig van een andere boom (andere ras van dezelfde soort) om te worden bestoven (kruisbestuiving). Ook rassen die zelfbestuivend zijn, zullen meestal rijker dragen als er soortgenoten in de buurt staan en kruisbestuiving kan optreden. Het zijn insecten (bijen, hommels, ...) die zorgen voor deze kruisbestuiving.

Het volstaat echter niet om zomaar twee rassen naast elkaar te zetten om zeker te zijn dat ze elkaar zullen bestuiven. Sommige rassen hebben namelijk slecht stuifmeel en kunnen geen enkel ander ras bestuiven. Een tweede belangrijke factor is dat de rassen die door kruisbestuiving moeten worden bevrucht ongeveer op hetzelfde moment moeten bloeien. Om een goede bestuiver te zijn moet een ras dus stuifmeel hebben van goede kwaliteit én tegelijk bloeien met het te bestuiven ras.

In een omgeving met veel fruitbomen in de nabijheid of in een grote boomgaard hoeft kruisbestuiving geen probleem te zijn. In een kleine geïsoleerde boomgaard kan je de rassen best op mekaar afstemmen qua bestuiving.

Appels, peren en kersen zijn zelden zelfbestuivend. Bij appels kunnen ook sierappels voor bestuiving zorgen. Krieken, perziken, abrikozen, mispels, amandel- en moerbeibomen zijn vaak gedeeltelijk zelfbestuivend, net zoals heel wat pruimen. In de lijsten wordt bij ieder ras minstens één goede bestuiver vermeld.

APPELS

Bellefleur, Brabantse • **Herkomst:** Nederland • **Synoniem** voor o.a. Enkele Bellefleur, Petit Bon Pomme • **Boomkenmerken:** tamelijk groeikrachtige boom, rustiek boomgaardras, weinig vorstgevoelig • **Vruchtkenmerken:** middelgroot, groen-rood • **Vruchtvlies:** vast, zuurzoet, stevig • **Gebruik:** keuken • **Pluk:** december • **Bewaring** mogelijk tot in maart • **Ziekten:** op natte grond vatbaar voor kanker • **Bestuiver(s):** o.a. Reinette de France, Reinette Etoilée, Court Pendu, Eysdener Klumpke

Bellefleur, Dubbele • **Herkomst:** België (Herve) • **Synoniem** voor o.a. Ossekop, Bellefleur Large Mouche, Double Bon Pommier • **Boomkenmerken:** zeer groeikrachtig rustiek boomgaardras, weinig vorstgevoelig, gedijt best op lichte gronden • **Vruchtkenmerken:** groot, geel-rood gestreept, kort kegelvormig • **Vruchtvlies:** vast, geel, matig sappig, aangenaam zoetzuur • **Gebruik:** eetvrucht, keuken • **Pluk:** oktober • **Bewaring** mogelijk tot in maart • **Ziekten:** vrij gezond, vatbaar voor meeldauw en schurft • **Bestuiver(s):** o.a. Groene Boskoop, Reinette Etoilée

Bellefleur, Franse • **Herkomst:** Frankrijk (Alsace) • **Synoniem** voor o.a. Pomme de Pentecôte, Belle Femme, Bellefleur Rouge • **Boomkenmerken:** rustiek boomgaardras, weinig vorstgevoelig • **Vruchtkenmerken:** groot, groen met paars-rode blos aan de zonzijde • **Vruchtvlies:** vast, wit-geel, matig sappig, aangenaam rins • **Gebruik:** eetvrucht, keuken • **Pluk:** oktober • **Bewaring** mogelijk tot in april • **Ziekten:** op natte grond witziekte en kanker • **Bestuiver(s):** o.a. zelfbestuivend, Winter Banana, Reinette Etoilée

Boskoop, Groene • **Herkomst:** Nederland (Boskoop) • **Synoniem** voor o.a. Schone van Boskoop, Belle de Boskoop, Goudreinette • **Boomkenmerken:** groeikrachtige boom, sterke snoei nodig om vruchtbaarheid te stimuleren, houdt niet van droge gronden • **Vruchtkenmerken:** groot, geel-grauw met rode blos • **Vruchtvlies:** vast, sappig, friszuur, fijn aroma • **Gebruik:** eetvrucht, keuken • **Pluk:** oktober • **Bewaring** mogelijk tot in maart • **Ziekten:** vrij ziektegevoelig • **Bestuiver(s):** o.a. Winter Banana, Keuleman, Oogstappel

Court Pendu Rosat • **Herkomst:** Europa • **Synoniem** voor o.a. Court Pendu Plat, Platte Kortsteel • **Boomkenmerken:** zeer vruchtbaar, zeer oud ras, vraagt goed doorlatende bodems, kleine kroon • **Vruchtkenmerken:** middelgroot, roodachtig, sterk afgeplat • **Vruchtvlies:** vast, fijn aroma, zoetzuur, met een hoog suikergehalte, hoogste kwaliteit • **Gebruik:** eetvrucht • **Pluk:** november • **Bewaring** mogelijk tot in april • **Ziekten:** matig gevoelig voor kanker en schurft • **Bestuiver(s):** o.a. zelfbestuivend, Reinette Etoilée, Winter Banana

Eysdener Klumpke • **Herkomst:** Nederland • **Synoniem** voor o.a. Sabot d'Eysden, Posson Rouge d'Hollande • **Boomkenmerken:** groeikrachtig, gezond, vruchtbaar, rustiek boomgaardras • **Vruchtkenmerken:** middelgroot, groen-rood • **Vruchtvlies:** vast, wit-groen, zoetzuur • **Gebruik:** eetvrucht, keuken • **Pluk:** oktober • **Bewaring** mogelijk tot in maart • **Ziekten:** gezond ras, wel gevoelig voor schurft en kanker • **Bestuiver(s):** o.a. Enkele Bellefleur

Jacques Lebel • **Herkomst:** Frankrijk (Amiens) • **Synoniem** voor o.a. Double des Vosges, Pomme à Beignets • **Boomkenmerken:** gezonde en krachtige groeier, zeer productief, rustiek boomgaardras, weinig vorstgevoelig • **Vruchtkenmerken:** groot, geel-groen • **Vruchtvlies:** zacht, wit vlees, sappig, zoetzuur • **Gebruik:** eetvrucht, keuken • **Pluk:** september • **Bewaring** mogelijk tot in december • **Ziekten:** gezond ras, gevoelig voor bloedluis, soms kanker op natte gronden • **Bestuiver(s):** o.a. Keuleman, Reine des Reinettes, Oogstappel

Keuleman • **Herkomst:** België • **Synoniem** voor o.a. Kuileman, Nez, Gueule de Mouton • **Boomkenmerken:** krachtig groeiende boom, rustieke variëteit, rijke drager • **Vruchtkenmerken:** klein, groen-geel, stomp toelopend • **Vruchtvlies:** hard, groen-wit, lichtzuur, uitstekende sapappel • **Gebruik:** keuken • **Pluk:** oktober • **Bewaring** mogelijk tot in april • **Ziekten:** zeer gezond ras, gebeurlijk spintaantasting • **Bestuiver(s):** o.a. Reine des Reinettes

Keuleman, Dubbele • **Herkomst:** België • **Boomkenmerken:** rustiek boomgaardras, weinig vorstgevoelig • **Vruchtkenmerken:** middelgroot, geel-rood, langgerokken conisch • **Gebruik:** keuken • **Pluk:** oktober • **Bewaring** mogelijk tot in april • **Ziekten:** zeer gezond ras • **Bestuiver(s):** o.a. Jacques Lebel, Reinette de France

Rambour D'Hiver • **Herkomst:** onbekend • **Synoniem** voor o.a. Winterrambour • **Boomkenmerken:** rustiek boomgaardras • **Vruchtkenmerken:** groot, wit-geel • **Vruchtvlies:** zacht, sappig, zoet • **Gebruik:** eetvrucht, keuken • **Pluk:** november • **Bewaring** mogelijk tot in maart • **Ziekten:** zeer ziektebestendig • **Bestuiver(s):** o.a. Winter Banana

Reinette Baumann • **Herkomst:** België (Brussel) • **Boomkenmerken:** rustiek boomgaardras, weinig vorstgevoelig • **Vruchtkenmerken:** middelgroot, geel met rode strepen • **Vruchtvlies:** wit, fijn, zoetzuur • **Gebruik:** eetvrucht • **Pluk:** december • **Bewaring** mogelijk tot in januari • **Bestuiver(s):** o.a. Eysdener Klumpke

Reinette de France • **Herkomst:** Frankrijk (Avesnois) • **Synoniem** voor o.a. Court pendu de Tournay, Reinette Grise du Limousin, Grauwe Rabou, Franse Reinette • **Boomkenmerken:** matige, maar regelmatige opbrengst • **Vruchtkenmerken:** middelgroot, goud-geel met rode blos, afgeplat • **Vruchtvlies:** fijn, geelachtig, krakend, zeer zoet • **Gebruik:** eetvrucht, keuken • **Pluk:** oktober • **Ziekten:** gezond ras, soms witziekte • **Bestuiver(s):** o.a. Winter Banana, Court Pendu, Brabantse Bellefleur

Reinette Etoilée • **Herkomst:** België (Limburg-Luik) • **Synoniem** voor o.a. Sterappel, Pomme de cœur, Wijnappel • **Boomkenmerken:** steil omhoog groeiende takken, later breed uitgroeiend, droge gronden • **Vruchtkenmerken:** middelgroot, karmijnrood met grijze stippen • **Vruchtvlies:** knapperig, wit-rood met uitzonderlijk friszuur aroma • **Gebruik:** eetvrucht, keuken • **Pluk:** oktober • **Bewaring** mogelijk tot in januari • **Ziekten:** gevoelig voor wormstekigheid, meeldauw, witziekte • **Bestuiver(s):** o.a. Brabantse Bellefleur, Eysdener Klumpke, Court Pendu, Oogstappel

Reinette Grise • **Herkomst:** Europa • **Synoniem** voor o.a. Grijs winterreinetten • **Boomkenmerken:** krachtig, gezond, rustiek boomgaardras, weinig vorstgevoelig • **Vruchtkenmerken:** middelgroot, grauw-bruin • **Vruchtvlies:** sappig, zachtzuur, fijn aroma • **Gebruik:** eetvrucht, keuken • **Pluk:** november • **Bewaring** mogelijk tot in maart • **Bestuiver(s):** o.a. Winter Banana

Reinette Hernaut • **Herkomst:** België • **Synoniem** voor o.a. Dubbele Speeckaert • **Boomkenmerken:** goed boomgaardras, ook geschikt voor laagstam en leivormen • **Vruchtkenmerken:** groot • **Vruchtvlies:** zachtzuur • **Gebruik:** eetvrucht, keuken • **Pluk:** november • **Bewaring** mogelijk tot in januari • **Ziekten:** vruchten weinig schurftgevoelig • **Bestuiver(s):** o.a. Enkele Bellefleur

Reinette Vurenveld • **Herkomst:** België • **Synoniem** voor o.a. Reinette van Tervuren • **Boomkenmerken:** specifiek ras van het Dijleland • **Vruchtkenmerken:** groot, rood, rond • **Vruchtvlies:** zoetzuur • **Gebruik:** eetvrucht • **Bestuiver(s):** niet gekend

Transparente Blanche • **Herkomst:** Baltische staten • **Synoniem** voor o.a. Oogstappel, Klarappel • **Boomkenmerken:** relatief kleine boom, matig tot zwakke groeier • **Vruchtkenmerken:** middelgroot, witgeel, mooi rond • **Vruchtvlies:** sappig, groen-geelachtig wit, friszuur • **Gebruik:** keuken • **Pluk:** half juli • **Bewaring** mogelijk tot in augustus • **Ziekten:** gevoelig voor kanker • **Bestuiver(s):** o.a. Reine des Reinettes, Joseph Musch

Winter Banana • **Herkomst:** Verenigde Staten (Ohio) • **Boomkenmerken:** sterk groeiend, brede kroon • **Vruchtkenmerken:** tamelijk groot, groen-rose • **Vruchtvlies:** vast, wit, aromatisch, halvesappig, robuust • **Gebruik:** eetvrucht • **Pluk:** november • **Bewaring** mogelijk tot in april • **Ziekten:** zeer ziektebestendig • **Bestuiver(s):** o.a. Reinette de France, Reinette Etoilée, Keuleman

KERSEN EN KRIEKEN

Bigarreau Blanc • **Herkomst:** onbekend • **Synoniem** voor o.a. Witte Kraker, Buttner's Yellow • **Boomkenmerken:** kleinere, gezonde boom, regelmatig vruchtbaar • **Vruchtkenmerken:** knapkers - geel, weinig aangetast door vogels • **Vruchtvlies:** vast, krakend • **Gebruik:** eetvrucht • **Pluk:** begin juli • **Bestuiver(s):** o.a. Hedelfinger Riesenkirsche

Bigarreau Burlat • **Herkomst:** Duitsland • **Synoniem** voor o.a. Bigarreau van Schriek • **Boomkenmerken:** sterke tot zeer sterke groei, regelmatig bolronde kruin, gezonde boom en regelmatig vruchtbaar, zeer waardevol ras, al zijn de vruchten redelijk barstgevoelig • **Vruchtkenmerken:** knapkers - groot, donkerrood satijn, stompconisch • **Vruchtvlies:** vast, half krakend, zeer sappig, zoet, aangenaam smakend • **Gebruik:** eetvrucht • **Pluk:** eind mei - begin juni • **Ziekten:** gezond ras, wel barstgevoelig • **Bestuiver(s):** o.a. Hedelfinger Riesenkirsche

Bigarreau Esperen • **Herkomst:** België • **Synoniem** voor o.a. Capucienen, Bigarreau Blanc et Rose, Witte Buiken • **Boomkenmerken:** groeikrachtig, rustiek boomgaardras met bolvormige kruin, snelle dracht en grote vruchtbaarheid • **Vruchtkenmerken:** knapkers/bonte kers - dik, geel-rood gevlekt blinkend, hartvormig •

Vruchtvlies: vast, krakend, roomkleurig, zoet, sappig • **Gebruik:** eetvrucht • **Pluk:** eerste helft juli • **Ziekten:** weinig ziektegevoelig • **Bestuiver(s):** o.a. Hedelfinger Riesenkirsche

Bigarreau Napoleon • **Herkomst:** Duitsland • **Synoniem** voor o.a. Lauermaann, Kaiserskirsche • **Boomkenmerken:** middelmatige groeikracht, opgaande opengespreide kruin, houdt vooral van droge bodem, doorlaatbaar en licht kalkrijk • **Vruchtkenmerken:** knapkers/bonte kers - middelgroot tot groot, bleekgeel met karmijn blinkend, hartvormig en licht afgeplat • **Vruchtvlies:** krakend, vast, zoet, sappig, roomkleurig, aromatisch • **Gebruik:** eetvrucht • **Pluk:** eerste helft juli • **Ziekten:** gevoelig voor bacteriekanker en gomziekte, vooral op lichte grond • **Bestuiver(s):** o.a. Hedelfinger Riesenkirsche, Bigarreau Burlat

Bigarreau Noir • **Herkomst:** België • **Synoniem** voor o.a. Zwarte Krakers, Late Krakers • **Boomkenmerken:** zeer sterke groeier, vormt majestueuze bomen die hoge leeftijden bereiken, hoge kruinen tot 12 m doorsnede, historisch, rustiek, gezond boomgaardras • **Vruchtkenmerken:** knapkers - klein tot middelgroot, donker bruin-zwart blinkend • **Vruchtvlies:** zeer stevig, krakend vlees en harde huid • **Gebruik:** eetvrucht, keuken, inmaak • **Pluk:** half juli • **Bewaring** mogelijk gedurende 4 weken • **Bestuiver(s):** o.a. Hedelfinger Riesenkirsche

Brabanders • **Herkomst:** België (Asse) • **Synoniem** voor o.a. Lukkers • **Boomkenmerken:** zeer productief • **Vruchtkenmerken:** middelgroot, paarsachtig zwart, hartvormig • **Vruchtvlies:** hard, matig sappig • **Gebruik:** eetvrucht, keuken • **Pluk:** eind juni - begin juli • **Ziekten:** geringe barstgevoeligheid maar rot gemakkelijk bij regenweer • **Bestuiver(s):** niet gekend

Early Rivers • **Herkomst:** Groot-Brittannië • **Synoniem** voor o.a. Afhangers, Franse Vroege, Blinkaars, Lindekers, Duitse Meikers • **Boomkenmerken:** sterke groei, half opgaande opengespreide kruin, regelmatig vruchtbaar en onregelmatig rijpend, wat voor de liefhebber de oogstperiode verlengt • **Vruchtkenmerken:** eigenlijke kers - vrij groot, donkerbruin tot bijna zwart blinkend, rondig • **Vruchtvlies:** middelmatig vast, zeer sappig met bloedrood sap, zoet, zeer aangenaam van smaak • **Gebruik:** eetvrucht, keuken, kersenkoek en -vlaai (clafoutis) • **Pluk:** eind mei - begin juni • **Ziekten:** gezonde boom, goed bestand tegen barsten, kersenvlieg en monilia • **Bestuiver(s):** o.a. Bigarreau Napoleon, Bigarreau Burlat

Hedelfinger Riesenkirsche • **Herkomst:** Duitsland (Hedelfingen) • **Synoniem** voor o.a. Bruine Bigarreau, Blauwe Bigarreau • **Boomkenmerken:** sterke tot zeer sterke groei, brede bolvormige kruin, trage vruchtzetting, maar dan productief en regelmatig dragend, goed bestand tegen barsten • **Vruchtkenmerken:** knapkers - middelgroot, bruin-rood tot violet blinkend • **Vruchtvlies:** vast, krakend, sappig met kleurend sap, goed zoet, aromatisch • **Gebruik:** eetvrucht, keuken, inmaak • **Pluk:** half juni-half juli • **Ziekten:** gevoelig voor bacteriekanker • **Bestuiver(s):** o.a. zelfbestuivend, Early Rivers, Bigarreau Von Schriek

Pater Stefaan • **Herkomst:** België (Affligem) • **Boomkenmerken:** ontdekt door een pater van de abdij van Affligem, typisch ras voor het Pajottenland • **Vruchtkenmerken:** zure kers - donkerrood • **Gebruik:** keuken • **Pluk:** eind juli • **Ziekten:** moniliare resistent • **Bestuiver(s):** zelfbestuivend

Schaarboekse Kriek • **Herkomst:** België • **Boomkenmerken:** matig tot zwakke groei, enkele hoofdtakken met veel zijvertakkingen en klein hout, bolvormige groei met afhagende takken, veel wortelscheuten indien op eigen wortel • **Vruchtkenmerken:** rond, donkerrood • **Vruchtvlies:** opvallend zoet, gebruikt voor kriebenkriek • **Gebruik:** keuken • **Pluk:** begin augustus • **Ziekten:** zeer gezond ras • **Bestuiver(s):** zelfbestuivend

Waterkriek • **Herkomst:** België • **Boomkenmerken:** rustiek boomgaardras, sterk vergelijkbaar met de Schaarboekse Kriek • **Vruchtkenmerken:** rond, donkerrood • **Vruchtvlies:** goede kwaliteit • **Gebruik:** eetvrucht • **Pluk:** half juli • **Ziekten:** zeer gezond ras • **Bestuiver(s):** zelfbestuivend

PEREN

Belle Angevine • **Synoniem** voor o.a. Belle de Tervuren • **Herkomst:** Groot-Brittannië • **Boomkenmerken:** rustiek ras, middelmatig groot, krachtige groei, onregelmatige vorm • **Vruchtkenmerken:** zeer groot, donkergroen, asymmetrische vorm • **Vruchtvlies:** wit, knapperig, sappig • **Gebruik:** keuken • **Pluk:** oktober • **Bewaring** mogelijk tot in maart • **Bestuiver(s):** Beurré Hardy

Beurré Alexandre Lucas • **Herkomst:** Frankrijk (Blois) • **Boomkenmerken:** matige groei, verlangt een rijkere bodem • **Vruchtkenmerken:** groot, grauwigroen, mooi gelijkvormig • **Vruchtvlies:** sappig zoetzuur, wit, grofkorrelig • **Gebruik:** eetvrucht, keuken • **Pluk:** oktober • **Bewaring** mogelijk tot in december • **Ziekten:** gezond ras • **Bestuiver(s):** o.a. Conference, Doyenné du Comice

Beurré Diel • **Herkomst:** België (Vilvoorde) • **Synoniem** voor o.a. Beurré Magnifique, Beurré Royal, Drytoren, Beurré des Trois Tours, Meloenpeer • **Boomkenmerken:** matige groeier • **Vruchtkenmerken:** groot, groen-geel • **Vruchtvlies:** zeer saprijk, geelachtig, aangenaam aroma • **Gebruik:** eetvrucht • **Pluk:** november • **Bewaring** mogelijk tot in januari • **Ziekten:** vrij gezond behalve voor schurft • **Bestuiver(s):** o.a. Calebasse Bosc, Comtesse de Paris

Beurré Hardy • **Herkomst:** Frankrijk (Boulogne-sur-Mer) • **Synoniem** voor o.a. Poire Hardy, Boterpeer • **Boomkenmerken:** groeikrchtig typisch rustiek boomgaardras • **Vruchtkenmerken:** groot, bruin-groen, dikbuikig tolvormig • **Vruchtvlies:** fijn smeltend, zoet, aromatisch, hoogste kwaliteit • **Gebruik:** eetvrucht • **Pluk:** september • **Bewaring** mogelijk tot in november • **Ziekten:** schurftgevoelig • **Bestuiver(s):** o.a. Clapp's Favourite, Conference, Doyenné du Comice

Bruine Kriekpeer • **Herkomst:** België (O-VI) • **Synoniem** voor o.a. Colorée de Juillet, Bunte Julibirne • **Boomkenmerken:** enorme dracht, rustieke gezonde boom • **Vruchtkenmerken:** middelgroot, groen-bruin, dik • **Vruchtvlies:** smeltend, boterachtig vlees, weinig bewarend, veelzijdig gebruik • **Gebruik:** eetvrucht, keuken • **Pluk:** eind juli-begin augustus • **Ziekten:** weinig ziektegevoelig • **Bestuiver(s):** o.a. zelfbestuivend, Legipont

Calebasse à La Reine • **Herkomst:** België • **Synoniem** voor o.a. Wijnpeer • **Boomkenmerken:** groeikrchtig en productief, rustieke boom • **Vruchtkenmerken:** tamelijk groot, grijs-geel, langgerekt • **Vruchtvlies:** halfzacht, zeer sappig, zoet, wel vlug buikziek • **Gebruik:** eetvrucht, keuken • **Pluk:** september • **Ziekten:** schurftgevoelig • **Bestuiver(s):** zelfbestuivend

Calebasse Bosc • **Herkomst:** Frankrijk (Apremont) • **Boomkenmerken:** matige groei, goede vruchtbaarheid • **Vruchtkenmerken:** tamelijk groot, kaneelbruin, langgerekte flesvorm • **Vruchtvlies:** fijn, vast, sappig, zeer zoet, goede kwaliteit • **Gebruik:** eetvrucht • **Pluk:** oktober • **Bewaring** mogelijk tot in november • **Ziekten:** zeer ziektebestendig • **Bestuiver(s):** o.a. Legipont, Clapp's Favourite, Conference, Doyenné du Comice, Dubbel Flip

Calebasse De Tirlumont • **Herkomst:** België • **Boomkenmerken:** vruchtbare boom • **Vruchtkenmerken:** groot, langgerekt • **Vruchtvlies:** smeltend, sappig, hoogste kwaliteit • **Gebruik:** eetvrucht • **Pluk:** november • **Ziekten:** zeer ziektebestendig • **Bestuiver(s):** geen voorkeur gekend

Clapp's Favourite • **Herkomst:** Verenigde Staten (Dorchester) • **Synoniem** voor o.a. Clapp's Liebling • **Boomkenmerken:** gezond rustiek boomgaardras, vrij trage groei • **Vruchtkenmerken:** groot, citroengeel met rose blos, eivormig • **Vruchtvlies:** fijn smeltend, wit, zoet met aangename smaak • **Gebruik:** eetvrucht • **Pluk:** augustus • **Bewaring** mogelijk tot in september • **Ziekten:** lichte gevoeligheid voor schurft • **Bestuiver(s):** o.a. Legipont, Comtesse de Paris

Comtesse de Paris • **Herkomst:** Frankrijk (Dreux) • **Boomkenmerken:** middelmatig groeikrchtige, zeer vruchtbare, rustieke boom, verlangt rijkere bodem • **Vruchtkenmerken:** middelmatig dik, bleekgroen, langwerpige • **Vruchtvlies:** zeer fijn, sappig en lekker • **Gebruik:** eetvrucht • **Pluk:** november • **Bewaring** mogelijk tot in februari • **Ziekten:** zeer ziektebestendig • **Bestuiver(s):** o.a. Legipont, Clapp's Favourite

De Curé • **Herkomst:** Frankrijk • **Synoniem** voor o.a. Pastoorspeer • **Boomkenmerken:** groeikrchtig rustiek boomgaardras, voor alle bodems geschikt • **Vruchtkenmerken:** tamelijk groot, groen-geel • **Vruchtvlies:** half smeltend, zeer sappig, zuurzoet, hoogste kwaliteit • **Gebruik:** eetvrucht, keuken • **Pluk:** december • **Bewaring** mogelijk tot in januari • **Ziekten:** lichte gevoeligheid voor schurft • **Bestuiver(s):** geen voorkeur gekend

Durondeau • **Herkomst:** België • **Boomkenmerken:** zeer gewaardeerd ras • **Vruchtkenmerken:** groot • **Vruchtvlies:** half smeltend, zeer sappig zoet, aangenaam zuur geparfumeerd • **Gebruik:** eetvrucht • **Pluk:** oktober • **Bewaring** mogelijk tot in november • **Ziekten:** gevoelig voor perenvuur • **Bestuiver(s):** o.a. Legipont

Flip, Dubbele • **Herkomst:** België • **Synoniem** voor o.a. Beurré De Merode • **Boomkenmerken:** groeikrchtig rustiek boomgaardras, matig vruchtbaar, geschikt voor alle soorten gronden • **Vruchtkenmerken:** groot, groen, kort en rond • **Vruchtvlies:** goed smeltend, sappig, aromatisch • **Gebruik:** eetvrucht, keuken • **Pluk:** september • **Bewaring** mogelijk tot in oktober • **Ziekten:** vrij ziekteresistent • **Bestuiver(s):** o.a. Clapp's Favourite

Jefkespeer • **Herkomst:** België • **Synoniem** voor o.a. Beurré Chaboceau, St-Joseph, Poire de Joseph • **Boomkenmerken:** oud rustiek ras, windvast, sterke groei, goede en regelmatige dracht • **Vruchtkenmerken:** middelgroot, bruin, conisch rond -tolvormig • **Vruchtvlies:** sappig, wit, zoet • **Gebruik:** eetvrucht • **Pluk:** augustus • **Bewaring** mogelijk tot in september • **Ziekten:** schurftresistent • **Bestuiver(s):** o.a. Clapp's Favourite

Legipont • **Herkomst:** België (Charneux) • **Synoniem** voor o.a. Burgemeesterspeer, Leopoldspeer • **Boomkenmerken:** groeikrachtig, vruchtbaar, rustiek boomgaardras, piramidale kruin, zeer winterhard • **Vruchtkenmerken:** middelmatig dik, groen-geel • **Vruchtvlies:** fijn, zeer smeltend, sappig • **Gebruik:** eetvrucht, keuken • **Pluk:** oktober • **Ziekten:** lichte gevoeligheid voor schurft en loodglans • **Bestuiver(s):** o.a. Clapp's Favourite, Beurré Hardy

Nouveau Poiteau • **Herkomst:** België • **Synoniem** voor o.a. Bougiepeer • **Boomkenmerken:** zeer groei-krachtige en vruchtbare, rustieke gezonde boom • **Vruchtkenmerken:** groot, bruin-groen, langwerpig • **Vruchtvlies:** fijn, boterig, smeltend, sappig, zoet • **Gebruik:** eetvrucht • **Pluk:** oktober • **Ziekten:** vlug buikzieke • **Bestuiver(s):** o.a. Clapp's Favourite

Saint Remy • **Herkomst:** België (Herve) • **Synoniem** voor o.a. Bellissime d'Hiver • **Boomkenmerken:** goede dracht en groei, rustieke boom, voldoet zelfs op mindere bodems, grote vruchtbaarheid • **Vruchtkenmerken:** zeer dik, groen, dikbuikig tolvormig • **Vruchtvlies:** wit, zeer hard vlees, enorm bewaarvermogen, zeer goede stoofpeer • **Gebruik:** keuken • **Pluk:** december • **Bewaring** mogelijk tot in april • **Ziekten:** lichte gevoeligheid voor schurft • **Bestuiver(s):** o.a. Beurré Hardy

Williams Duchess • **Herkomst:** Groot-Brittannië • **Synoniem** voor o.a. Pitmaston • **Boomkenmerken:** groeikrachtig en zeer vruchtbaar • **Vruchtkenmerken:** zeer groot • **Vruchtvlies:** smeltend boterachtig, uitzonderlijk sappig • **Gebruik:** eetvrucht • **Pluk:** oktober • **Ziekten:** zeer ziektebestendig • **Bestuiver(s):** o.a. Clapp's Favourite

Zomerkeizerin • **Herkomst:** onbekend • **Boomkenmerken:** groei-krachtige, vruchtbare, rustieke boom in hoogstamvorm • **Vruchtkenmerken:** groot, geel-rood • **Vruchtvlies:** fijn smeltend, zoet • **Gebruik:** eetvrucht, keuken • **Pluk:** september • **Bestuiver(s):** Geen voorkeur gekend

PRUIMEN

Altesse Double • **Herkomst:** Italië • **Synoniem** voor o.a. Dubbele Bakpruim, Italiaanse Kwets • **Boomkenmerken:** zeer vruchtbaar, rustiek boomgaardras • **Vruchtkenmerken:** groot, blauw-zwart • **Vruchtvlies:** vast, groen, hoogste kwaliteit • **Gebruik:** eetvrucht, keuken • **Pluk:** half september • **Ziekten:** ziektebestendig • **Bestuiver(s):** o.a. deels zelfbestuivend, Reine Claude d'Althan, Belle de Louvain

Altesse Simple • **Herkomst:** onbekend • **Synoniem** voor o.a. Enkele Bakpruim, Duitse Kwets • **Boomkenmerken:** zeer vruchtbaar, oud ras, gedijt goed op de meeste gronden • **Vruchtkenmerken:** klein tot middelgroot,

violet • **Vruchtvlies:** geel-groen, sappig, hoogste kwaliteit voor taarten en om te drogen • **Gebruik:** eetvrucht, keuken • **Pluk:** eind september • **Ziekten:** zeer gezond ras • **Bestuiver(s):** zelfbestuivend

Belle de Louvain • **Herkomst:** België (Leuven) • **Boomkenmerken:** sterke groeier, mooie, rustieke boom, zeer vruchtbaar • **Vruchtkenmerken:** middelgroot tot groot, roodblauw, langwerpig eivormig • **Vruchtvlies:** sappig, geel, beetje flauwe smaak • **Gebruik:** eetvrucht, keuken • **Pluk:** eerste helft augustus • **Ziekten:** gezond, vatbaar voor loodglans • **Bestuiver(s):** o.a. Reine Claude d'Althan

Bleue de Belgique • **Herkomst:** België • **Synoniem** voor o.a. Bleue de Perck, Vette Kутten • **Boomkenmerken:** vrij zwakke groeier, typisch rustiek boomgaardras • **Vruchtkenmerken:** middelgroot, paars-blauw, ovaal • **Vruchtvlies:** sappig, zoet, hoogste kwaliteit • **Gebruik:** eetvrucht • **Pluk:** half augustus • **Ziekten:** gezond ras, gevoelig voor pruimenrot en monilia • **Bestuiver(s):** o.a. Reine Claude d'Althan, Reine Claude d'Oullins

Pamelse Datjes • **Herkomst:** Groot-Brittannië (Herkfordshire) • **Synoniem** voor o.a. Vilvoordse, Early Rivers Prolific, Précoce favorite, Eldense Blauwe • **Boomkenmerken:** groei-krachtig maar houdt kleine kroon, zeer vruchtbaar • **Vruchtkenmerken:** klein, rood-zwart • **Vruchtvlies:** fijn, geel, sappig, zoet • **Gebruik:** eetvrucht, keuken • **Pluk:** tweede helft augustus • **Ziekten:** weinig ziektegevoelig behalve spintmijt • **Bestuiver(s):** o.a. zelfbestuivend, Reine Claude d'Althan, Reine Claude d'Oullins

Mirabelle de Nancy • **Herkomst:** Frankrijk, oorspronkelijk uit Azië • **Synoniem** voor o.a. Gele Mirabel, Mirabelle Abricotée • **Boomkenmerken:** zeer vruchtbare kleinkronige boom • **Vruchtkenmerken:** klein, geel-rood • **Vruchtvlies:** zeer zoet, hoogste kwaliteit voor alle gebruik • **Gebruik:** eetvrucht, keuken • **Pluk:** tweede helft augustus • **Ziekten:** zeer gezond ras • **Bestuiver(s):** o.a. Reine Claude d'Althan, Belle de Louvain

Reine Claude Verte • **Herkomst:** Kaukasus • **Synoniem** voor o.a. Groene Reine Claude, Reine Claude Crottée, Kroosjespruim • **Boomkenmerken:** variabel tot zwak dragend • **Vruchtkenmerken:** middelgroot, geel-groen met rode stippen • **Vruchtvlies:** zeer zoet buitengewoon aroma, hoogste kwaliteit • **Gebruik:** eetvrucht • **Pluk:** tweede helft augustus • **Ziekten:** weinig ziektegevoelig • **Bestuiver(s):** o.a. Reine Claude d'Althan, Reine Claude d'Oullins, Mirabelle de Nancy

Reine Claude d'Althan • **Herkomst:** Bohemen • **Synoniem** voor o.a. Conducta • **Boomkenmerken:** sterk-groeierende, zeer vruchtbare, rustieke boom voor gunstige bodems • **Vruchtkenmerken:** groot, zeer mooi paars-rose, rond • **Vruchtvlies:** fijn, goudgeel, sappig, zoet • **Gebruik:** eetvrucht • **Pluk:** begin september • **Ziekten:** gezond, vatbaar voor loodglans • **Bestuiver(s):** o.a. Reine Claude d'Oullins, Belle de Louvain, Bleue de Belgique

Reine Claude d'Oullins • **Herkomst:** Frankrijk (Coligny) • **Synoniem** voor o.a. Reine Claude Précoce • **Boomkenmerken:** zeer groei-krachtige en vruchtbare rustieke boom • **Vruchtkenmerken:** groot, geel, rond • **Vruchtvlies:** sappig zoet, hoogste kwaliteit voor alle toepassingen • **Gebruik:** eetvrucht, keuken • **Pluk:** tweede helft augustus • **Ziekten:** gezond ras, wel barstgevoelig • **Bestuiver(s):** o.a. zelfbestuivend, Reine Claude d'Althan

Sultan • **Herkomst:** Groot-Brittannië • **Boomkenmerken:** zeer sterke groeier, goede maar wisselvallige productie, wel goed rendement • **Vruchtkenmerken:** zeer groot, blauw-geel, langwerpig • **Vruchtvlies:** sappig, zuur-zoet fijn aroma • **Gebruik:** eetvrucht • **Pluk:** eind september • **Ziekten:** ziektebestendig • **Bestuiver(s):** o.a. Altesse Simple, Reine Claude d'Althain

ANDERE

Champion (Kwee) • **Herkomst:** oorspronkelijk uit Azië • **Boomkenmerken:** zwakke groeier, zeer goede opbrengst • **Vruchtkenmerken:** groot, peervormig • **Vruchtvlies:** vast, sappig, aromatisch • **Gebruik:** keuken (gelei) • **Pluk:** september • **Ziekten:** gezond ras, wel gevoelig voor schurft en meeldauw • **Bestuiver(s):** zelfbestuivend

Reus van Breda (Mispel) • **Herkomst:** Nederland, oorspronkelijk uit Zwarte Zee-regio • **Boomkenmerken:** zeer vruchtbaar, sterke groeier • **Vruchtkenmerken:** groot, dof-bruin, typisch kroontje • **Vruchtvlies:** aparte smaak, pas oogsten na de eerste vorst als de vruchten zachter worden • **Gebruik:** eetvrucht, keuken • **Pluk:** na de eerste vorst • **Bewaring:** laten rijpen tot beursheid • **Bestuiver(s):** zelfbestuivend

Juglans Regia (Okkernoot) • **Herkomst:** Eurazië • **Synoniem** voor o.a. walnoot • **Boomkenmerken:** zeer breed uitgroeiende, grote boom, bladeren insectenwerend • **Vruchtkenmerken:** middelgroot • **Vruchtvlies:** zachtzoete smaak met bittere schil • **Pluk:** september • **Ziekten:** bacteriebrand, bladvlekkenziekte • **Bestuiver(s):** Juglans Regia (ander specimen van dezelfde soort).

INTERESSANTE LITERATUUR EN LINKS

“Fruit als smakelijk erfgoed”, Van de Vijver, M. & Stadsbader T., Halle, 2004, Regionaal Landschap Zenne, Zuun en Zoniën, 94 p. ill., ISBN : 90-8086-671-7

<http://www.houtwal.be>
<http://www.geocities.com/gdekinder/fruitindex.htm>
<http://library.wur.nl/speccol/fruihof/fruit>
<http://www.bongerdgroteveen.nl>
<http://pomologie.com/>
<http://www.nyapplecountry.com/>
<http://www.hoogstamboomgaard.be/>
<http://www.boomgaardenstichting.be/>

REGIONALE LANDSCHAPPEN IN VLAAMS-BRABANT

Regionaal Landschap Groene Corridor vzw

Leuvensestraat 117, 1800 Vilvoorde
tel: 02/253 43 04 - fax: 02/253 43 05
info@rlgc.be www.rlgc.be

Aangesloten steden en gemeenten: Asse, Grimbergen, Kapelle-op-den-bos, Londerzeel, Meise, Merchtem, Opwijk, Steenokkerzeel, Vilvoorde, Wemmel, Zemst en Zaventem (vanaf 2010)

Regionaal Landschap Dijleland vzw

Naamsesteenweg 573, 3001 Heverlee
tel/fax: 016/40 85 58
info@rld.be www.rld.be

Aangesloten steden en gemeenten: Bertem, Bierbeek, Herent, Huldenberg, Kampenhout, Kortenberg, Leuven, Oud-Heverlee, Overijse en Tervuren.

Regionaal Landschap Noord-Hageland vzw

Villa Coremans, Gelrodeweg 2
3200 Aarschot
tel: 016/63 59 54 - fax: 016/63 10 60
info@rlnh.be www.rlnh.be

Aangesloten steden en gemeenten: Aarschot, Begijnendijk, Bekkevoort, Diest, Holsbeek, Lubbeek, Rotselaar, Scherpenheuvel-Zichem en Tielt-Winge.

Regionaal Landschap Zuid-Hageland vzw

Schoolpad 43, 3300 Hakendover
tel: 016/81 52 77 - fax: 016/81 96 13
info@rlzh.be www.rlzh.be

Aangesloten steden en gemeenten: Boutersem, Geetbets, Glabbeek, Hoegaarden, Kortenen, Landen, Linter, Tienen en Zoutleeuw.

Regionaal Landschap Zenne, Zuun & Zoniën vzw

Oude pastorie, Donkerstraat 21, 1750 Gaasbeek
tel: 02/452 60 45 - fax: 02/460 07 01
info@rlzzz.be www.rlzzz.be

Aangesloten steden en gemeenten: Beersel, Bever, Dilbeek, Drogenbos, Galmaarden, Gooik, Halle, Herne, Hoeilaart, Lennik, Liedekerke, Pepingen, Roosdaal, Sint-Pieters-Leeuw en Ternat.

Deze brochure wordt uitgegeven door Regionaal Landschap Groene Corridor vzw en Regionaal Landschap Dijleland vzw, en kwam tot stand i.s.m. Nationale Boomgaardenstichting vzw. Ze wordt ook verspreid door Regionaal Landschap Noord-Hageland vzw en Regionaal Landschap Zuid-Hageland vzw.

Regionale landschappen zijn samenwerkingsverbanden tussen gebruikers van de open ruimte (landbouwers, recreanten, natuurliefhebbers, jagers,...) en lokale overheden (provincie en aangesloten gemeenten). Binnen een vzw-structuur ontwikkelt een team van medewerkers activiteiten rond duurzame streekontwikkeling, rekening houdend met de huidige en mogelijke kwaliteiten van de aanwezige natuur, het landschap en de streekidentiteit. O.a. landschapszorg, bos- en natuurbeheer, duurzame landbouw, natuureducatie en -recreatie behoren tot ons takenpakket. Via projectrealisaties op het terrein en publieksactiviteiten willen we mensen actief betrekken bij het behoud en de ontwikkeling van natuur en landschap in hun regio.

De werking van de regionale landschappen wordt financieel ondersteund door het Vlaams Gewest en de betrokken lokale overheden.

met financiële steun van

PROVINCIE
VLAAMS • BRABANT

Nationale Boomgaardenstichting vzw is een vereniging die van het bewaren en promoten van oude fruitrassen en de bijhorende technieken haar hoofdactiviteit heeft gemaakt. Voor alle informatie omtrent hoogstamboomgaarden die buiten het bestek van deze brochure valt, verwijzen we graag door naar de NBS en hun website.

Nationale Boomgaardenstichting vzw

Leopold III-sstraat 8 - 3724 Vliermaal
tel 012/39 11 88 - fax: 012/74 74 38

info@boomgaardenstichting.be

www.boomgaardenstichting.be